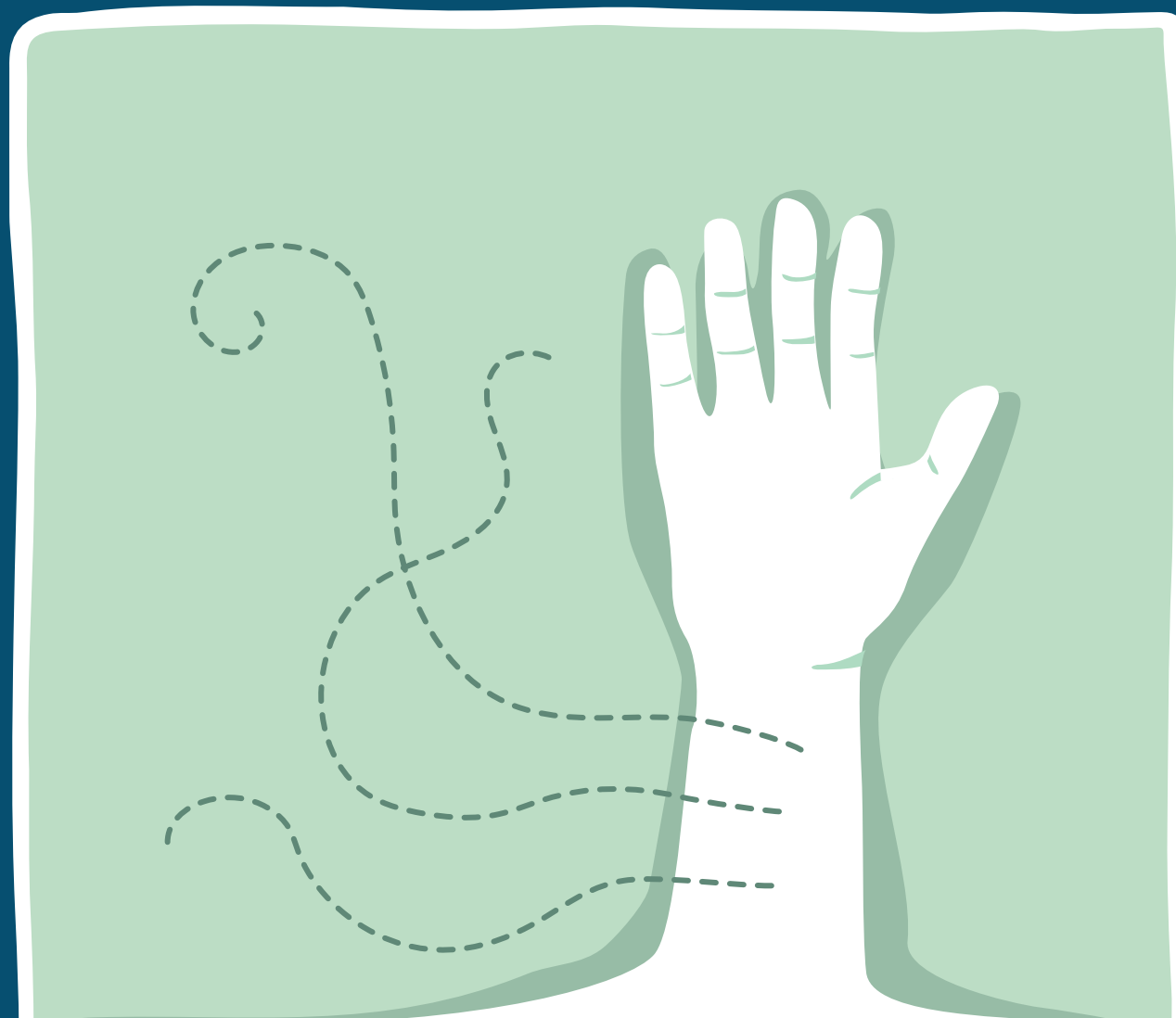

Samarbejde med unge med selvdestruktiv adfærd

Denne fortælling er til dig, der arbejder med unge med forskellige typer af selvdestruktiv adfærd. Du møder her en socialpædagog, der beskriver, hvordan Josefines selvskade vækker stærke følelser og påvirker relationen til hende og dynamikken i det faglige team. At arbejde med unge, der direkte eller indirekte gør skade på sig selv, kalder på stor opmærksomhed på vores egne følelser og reaktioner som fagprofessionelle.

I de supplerende materialer til denne praksisfortælling kan du få inspiration til at kvalificere den pædagogiske praksis i denne type sager.

At være med unge, der selvskader eller har anden selvdestruktiv adfærd

Jeg arbejder som socialpædagog på et børne- og ungehjem, hvor jeg er kontaktperson for Josefine på 16 år. Jeg mener selv, at jeg de fleste dage har et godt forhold til Josefine. Men det er også en sårbar relation. For Josefine er selvskadende og selvdestruktiv, hvilket giver konflikt både inden i mig og i personalegruppen.

En svigtet pige bag det selvdestruktive

Josefine har svært ved at mærke sine egne grænser og har haft en fornemmelse af tomhed, så længe hun kan huske. Gennem tegninger og digte beskriver hun tomheden og forsøgene på at fylde den ud ved at føle intenst gennem selvskade. Bag alt det voldsomme og kaotiske findes en lille svigtet pige. Josefine er siden sit 13. år stukket af hjemmefra flere gange. Og hun har været i seksuelle forhold med langt ældre mænd ofte med økonomiske modydelser. Hun forsøgte dermed at føle sig i live og opnå anerkendelse og omsorg, men i realiteten blev hun groft udnyttet og krænket.

Når Josefine er i ro, har vi gode og fornuftige snakke. Og jeg får let tanken, at "hun må da kunne forstå, at hendes adfærd ikke

er smart". Josefine giver også selv udtryk for lyst til forandring, men alt sammen er væk som dug for solen, når hun bliver kuppet af sine følelser. Ifølge Josefine hjælper selvskaden hende til at mærke sig selv og til at mindske ubehagelige følelser. Jeg oplever også, at Josefine indimellem kommunikerer gennem sin selvskadende adfærd.

Provokation, frustration og medfølelse

Jeg har oplevet det som en følelsesmæssig rutsjebane, når Josefine gang på gang handler så uhensigtsmæssigt: Jeg bliver provokeret og frustreret, men får også medfølelse med Josefine og lyst til at vise hende omsorg.

Jeg måtte sygemelde mig en dag, hvor Josefine og jeg havde aftalt at købe ind til en ny krea-aktivitet, hun havde glædet sig til. Kort efter lagde hun et billede ud på Instagram af sit håndled med stiplede sorte tuschstreger og en tegnet saks. I løbet af dagen skar hun sig på underarmene, hvilket hun viste til vikaren i dagvagten.

Dagen efter episoden prøvede jeg at tage en snak med Josefine om, hvad der skete. Vi bruger "De 4 H'er", der er et arbejdsredskab til at adskille tanker, følelser og adfærd ved selvskade. Jeg forsøgte at få Josefine til at se på situationen, men hun afviste mig blankt. Jeg spurgte, om hun følte sig svigtet, da jeg aflyste vores aftale. "Aner ikke, hvad du snakker om", svarede Josefine. Hun sad tilbagelænet med et hånlige smil og nægtede, at det "betød en skid for hende", at jeg var syg den dag. Hun havde "bare lyst

til at selvskade". Jeg blev så frustreret og desperat for at nå ind til hende. Til aftensmaden var Josefine sukkersød og pjattede med min kollega og ignorerede mig fuldstændig.

Jeg ved godt, at Josefine var skuffet over aflysningen, og at hun ikke har lært at håndtere den slags følelser bedre. Men jeg blev også ramt af, at hun 'straffer' mig. Samtidig fik jeg dårlig samvittighed over indirekte at have været årsag til selvskaden, selv om jeg jo ikke kan gøre for, at jeg blev syg.

'Slappere' og 'strammere'

Samme eftermiddag sagde en kollega til mig, at han synes, at "jeg lader mig køre rundt i manegen", og at vi i stedet skulle "lade Josefine være indtil i morgen, så hun kunne tænke over tingene". Mere spidst, end jeg mente det, fik jeg sagt, "at den slags konsekvens-pædagogik vist ikke er moderne mere". Han var én af dem, der talte om 'slappere' og 'strammere' i kollegagruppen, og jeg var nu en af 'slapperne'. Men min kollegas ord ramte alligevel og gjorde mig usikker, for havde han mon ret?

Flere kolleger taler om Josefine med ord som "beregående" og "manipulerende" og argumenterer for, at hun ikke skal "have noget ud af" sin adfærd. Jeg er ikke blind for, at Josefine er udfordrende at have en relation til. Men indimellem bliver vi medarbejdere selv kuppede af vores følelser og for vrede eller kølige og straffende over for hende. Det kan betyde, at vores nysgerrighed på Josefines perspektiv drukner under fokus på hendes handlinger.

Kollegial sparring

Situationen med Josefine sad i mig, så jeg tog den op som afsæt for kollegial sparring på vores ugentlige teammøde. Vi arbejder med reflekterende teams, som er med til at give en fast ramme, hvor vi ikke så let forfalder til at give hinanden gode råd. Jeg valgte, at vi skulle arbejde med, hvor svært det var for mig, at Josefine afviste mine forsøg på at tale med hende efter selvskade-episoden.

Bare det at få lov at fremlægge episoden for de andre var med til at give større indsigt og forståelse. Det var rart at mærke deres genkendelse og validering af, at vi i vores arbejde kan blive ramt på vores følelser og grænser. Intervieweren spurgte mig, hvordan situationen helt konkret ville have udspillet sig, hvis jeg havde kunnet håndtere den på en for mig at se ideel måde. Både hvad jeg så ville gøre, og hvad andre gjorde i den tænkte situation.

I processen gik det op for mig, at mit ønske om at tale med Josefine om selvskade-episoden mest bundede i min egen dårlige samvittighed. I andre situationer har jeg haft stor glæde af de 4H'er, men med Josefine var timingen og intentionen ikke den rette. Jeg var gået ind til Josefine med en ubevidst intention om at få hende til at forstå, at jeg ikke havde svigtet hende, men hermed forsvandt min ægte nysgerrighed på hendes perspektiv på situationen. Jeg blev mindet om, at det er mit ansvar at møde Josefine med nysgerrighed og accept, der hvor hun er lige nu. Og at det er naturligt, at det er et langt sejt træk for hende at udvikle nye strategier.

Jeg var lettet efter sparringen og kunne give slip på den dårlige samvittighed og følelsen af afmagt. Og havde fået nyt mod i forhold til den næste situation med Josefine – for den skal nok komme!

Praksisfortællingen er fiktiv, men inspireret af erfaringer fra forskellige situationer. Fortællingerne indeholder ikke personhenførbare oplysninger

